

“Maktens ideologi”

- En studie av Samuel Huntingtons verk “The Clash of Civilizations and the remaking of world order” utifrån Antonio Gramscis hegemoniteori

Alexandra Franzén

Innehållsförteckning

Abstract	3
Inledning	4
Syfte och frågeställning	4
Metod och material	4
Disposition	6
Tidigare teoretisk forskning kring ”The clash of civilizations”	6
Gramscis hegemoniteori	7
Huntingtons civilisationsteori	10
Analys	14
Slutsatser	17
Referenser	21

Abstract

Samuel Huntingtons bok ”The clash of civilizations and the remaking of world order” har vållat en omfattande debatt alltsedan den publicerades 1996. Efter terrorattackerna mot USA den elfte september 2001 har Huntingtons tes att det förekommer ett globalt civilisationskrig fått tjäna som ett rättfärdigande av USA:s attacker och ockupationer av Afghanistan samt Irak.

Följande studies syfte är att genomföra en kritisk läsning av Huntingtons bok utifrån den ideologikritiska metoden. Den frågeställning uppsatsen försöker besvara är ”vilka maktintressen främjar Samuel Huntingtons verk ”The clash of civilizations and the remaking of world order?”. Den kritiska läsningen av texten görs utifrån Antonio Gramscis hegemoniteori. I slutsatserna konstateras det bl.a. att Huntingtons bok är ett uttryck för den amerikanska borgarklassens intressen och att Gramscis tankar kring hegemoni har ett teoretiskt intresse även för forskare som inte delar upphovsmannens radikala åsikter.

Nyckelord: Huntington, Clash of Civilizations, ideologikritik, hegemoni, Gramsci

Inledning

"One of the most important books to have emerged since the end of the cold war". Orden uttalade av den f.d. amerikanske utrikesministern Henry Kissinger lyste i blodrött på framsidan av Samuel Huntingtons *"The Clash of Civilizations and the remaking of world order"* och fångade direkt mitt intresse. Om denna arkitekt bakom Vietnamkriget och kuppen mot Allende -73 ansåg att Huntingtons bok var så viktig måste den rimligtvis säga något intressant om amerikansk utrikespolitik idag. Det faktum att *"kampen mellan civilisationer"* blivit den ledande diskursen bakom det nu globala kriget mot terrorismen bidrog också till mitt intresse för Huntingtons skrift.

Syfte och frågeställning

Syftet med följande studie är att göra en kritisk läsning av Huntingtons *"The Clash of Civilizations"* utifrån Antonio Gramscis hegemoniteori. Uppsatsens frågeställning lyder *"Vilka maktintressen främjar Samuel Huntingtons 'The clash of civilizations and the remaking of world order'?"* Min bedömning är att undersökningen har en tydlig statsvetenskaplig relevans då ideologins roll i politiken är en av statsvetenskapens klassiska frågor samt att Huntingtons bok har blivit en mycket uppmärksammasamt debatterad publikation inom studiet av den internationella politiken det senaste decenniet. Dessutom tillhör studiens metod, ideologikritiken, en viktig del av den statsvetenskapliga metodologin.

Metod och Material

För att kunna besvara vår frågeställning är ideologikritiken den metod som passar bäst eftersom den både tar hänsyn till den ideologiska textens innehåll men även den sociala kontext i vilken manuskriptet producerats. Om vi ska kunna avgöra vilka maktintressen som Huntingtons bok främjar räcker det inte att analysera enbart verkets innehåll, vi måste även undersöka personen Huntington och sociala maktrelationer som kan vara av intresse för vår frågeställning. Vad är då ideologikritik? Ideologikritik är ett försök att *"avslöja"* en tankeläras bakomliggande intressen, exempelvis vem som tjänar på den presenterade ideologin. För att kunna *"avslöja"* ideologin måste forskaren dels undersöka den ideologiska texten för att se vad som föreslås men hon måste även undersöka ideologins sociala kontext, dvs. ideologikritiken kräver att undersökaren även studerar maktförhållanden som har relevans för den aktuella ideologin. *"Analysen måste också omfatta en undersökning av verkligheten utanför texten som gör det möjligt att placera texten i ett sammanhang... Forskaren måste ställa frågor till en materiell kontext utan vilken en ideologi inte kan förstås, inte kan*

avslöjas¹". Av den anledningen består denna studies material inte enbart av de teoretiska verk som undersöks utan även av faktamaterial kring Huntingtons person för att kunna dra slutsatser kring de maktförhållanden som (re)produceras i den studerade texten.

Ideologikritiken kan berätta något viktigt om det omgivande samhället, maktförhållanden och sociala relationer återspeglas i ideologiska manuskript, dvs. ideologikritiken påminner till viss del om diskursanalysen som också söker fakta om sociala förhållanden i skrifter². Denna metod har naturligtvis sina begränsningar precis som alla andra samhällsvetenskapliga undersökningsinstrument. Den läsning jag gör av Huntingtons verk är naturligtvis beroende av det teoretiska perspektiv jag har valt, i detta fall den gramscianska marxismen. Denna läsning är naturligtvis inte den enda korrekta tolkningen av Huntington. En forskare skulle kunna läsa Huntington från en feministisk, kristen, existentialistisk eller konservativ vinkel vilket varken vore bättre eller sämre än den läsning jag gör, bara annorlunda. En allvarlig invändning mot metoden är att den har låg intersubjektivitet³, jag har försökt förbättra den genom att redovisa min marxistiska förståelse. Detta bör göra det möjligt för läsaren att förstå hur jag har tolkat Huntington vilket innebär att utomstående kan värdera forskningsprocessen och därför självständigt bedöma studiens kvalitet.

Gällande Huntington har jag valt att läsa den engelska originalutgåvan från 1996 (även om det finns en svenska utgåva) eftersom alla översättningar i sista hand blir en tolkning av författarens text⁴. Den svenska versionens begrepp har jag dock använt mig av i en del exempel och detta står då angivet. Huntingtons ursprungliga artikel "The Clash of Civilizations?" som publicerades i Foreign Affairs 1993⁵ har jag läst men valt att inte utgå från i uppsatsen då artikeln inte tar upp något tema som inte finns med i boken, av rättviseskäl menar jag därför att det är bättre att använda sig av boken där Huntington har en större chans att utveckla sina teser än i den förhållandevis korta artikeln.

Tyvärr har jag inte kunnat läsa Antonio Gramsci i original då jag inte behärskar det italienska språket vilket dels innebär att jag måste förlita mig på översättningar men också att jag inte

---

¹ Citat av Bergström/Boréus, "Textens mening och makt", 2005 sid. 158. Understrykningen i meningen är min egen. Det kan det vara värt att påpeka att den klassiska ideologikritiken vanligtvis utför en jämförelse mellan en ideologisk text och den "empiriska verkligheten". Följande studie är därför en av många möjliga varianter av ideologikritiken. Se Bergström/Boréus, 2005, sid. 149-178

² Esaiasson/ Gilljam/Oscarsson/Wängnerud, "Metodpraktikan", 2004, sid. 235.

³ Intersubjektivitet innebär att en studies resultat kan upprepas av andra forskare som använder sig av samma teoretiska perspektiv och metoder som den ursprungliga vetenskapsmannen. Goldmann/Pedersen/Österud, "Statsvetenskapligt lexikon", 1997, sid. 107-108.

⁴ Detta framgår bl.a. av att den engelska titeln av Samuel Huntingtons "The Clash of Civilizations and the remaking of world order" i den svenska utgåvan förvandlats till "Civilisationernas Kamp" vilket jag personligen tycker är betydligt mildare än originaltiteln.

⁵ Samuel Huntington, "The clash of civilizations?", Foreign Affairs, New York, 1993. Vol. 72, nr 3, Sid. 22-50

har kunnat ta del av samtliga fängelseanteckningar då inte alla har översatts. Det finns naturligtvis otaliga sätt att läsa Antonio Gramsci på, själv har jag i Puig i Scotonis efterföljd valt att läsa Gramscis hegemoniteori utifrån Niccoló Machiavellis ”Fursten” vilket jag anser är en nyckel till Gramscis fängelseanteckningar. Flera av Gramscis fängelseböcker är enbart kommentarer av Machiavellis verk och jag delar Puig i Scotonis åsikt att ”Fursten” är en naturlig ingång till Gramscis hegemoniteori⁶. Det finns dock en rad annorlunda Gramsciläsningar utifrån diverse teoretiska perspektiv vilket visar att min machiavellianska Gramscitolkning enbart är en bland många möjliga⁷.

Uppgifterna om Huntington som person kommer från det öppna internetuppslagsverket Wikipedia, jag har gjort bedömningen att de är trovärdiga.

Disposition

Uppsatsens första del består av en inledning samt en presentation av uppsatsens syfte och frågeställning. Därefter följer en avdelning om material och metod där studiens källor samt ideologikritiska metod diskuteras. Nästa avsnitt redovisar tidigare teoretisk forskning kring Huntingtons bok ”The Clash of Civilizations” och följs av ett kapitel rörande Antonio Gramscis hegemoniteori. Därpå kommer undersökningens analysdel där verket ”The clash of civilizations” innehåll analyseras i ljuset av den tidigare beskrivna hegemoniteorin. Den första delen av detta kapitel ägnas åt en summering av Huntingtons tes medan det andra avsnittet innehåller min kritiska läsning av ”The clash of civilizations”. Uppsatsen avslutas med ett par slutsatser kring studiens frågeställning.

Tidigare teoretisk forskning kring ”The clash of civilizations”

Forskaren Edward Said har utifrån ett post-kolonialt perspektiv⁸ yttrat kritik mot Huntingtons ”The clash of civilizations”. Mest kritisk är Said mot de generaliseringar och begrepp Huntington använder sig av. ”Väst” och ”Islam” är för Said inte fastlåsta kategorier som står i en evig motsatsställning till varandra, tvärtom är kulturer öppna och flytande. Said är också mycket kritisk mot Huntingtons metodologi, de många gånger ganska självsäkra makroslutsatser som Huntington drar har sällan täckning i någon presenterad empiri.

---

⁶ Pau Puig i Scotoni, ”Hegemoni och revolution hos Antonio Gramsci”, Häftet för kritiska studier, nr 4, 1977

⁷ För andra Gramsci-tolkningar se exempelvis Chantal Mouffes ”Gramsci & Marxist Theory”, 1979. Gramsci lanserade sin hegemoniteori när han satt i fängelset under Mussolinis diktatur. För att lura censorer och fängelsevakter utvecklade Gramsci egna begrepp för marxismens klassiska termer och fick skriva på ett dunkelt sätt för att slippa få sina anteckningar beslagtagna. Denna otydlighet har lett till att många olika tolkningar av Gramscis tankar uppkommit. Se Klas Gustavssons artikel ”Antonio Gramsci”, Fronesis, nr 1, 1998

⁸ Edward Said, ”The Clash of ignorance”, The Nation, 22 oktober 2001

Ingmar Karlsson menar i sin "Tro, terror och Tolerans"⁹ att Huntington har en i det närmaste patologisk syn på både kulturer och de människor som lever inom olika kultursfärer. Att som Huntington peka ut muslimer som anti-demokrater är inte bara rasistiskt, enligt Karlsson är det även kortsynt i historisk bemärkelse. Han påminner läsaren om det faktum att många västerlänningar efter andra världskriget ansåg att tyskarna var födda auktoritära och omöjligen skulle kunna bli en del av det "demokratiska Europa". Amerikanska UD presenterade en seriös rapport där Tyskland föreslogs bli en permanent jordbruksnation för att inte hota den europeiska demokratin¹⁰.

Forskarna Russett/Oneal/Cox har i en kvantitativ undersökning¹¹ vederlagt flera av de teser Huntington för fram i "The clash of civilizations". De finner inga empiriska bevis för att s.k. "kärnstater"¹² skulle kunna ha en fredsbringande verkan eller att konflikter mellan olika civilisationer skulle ha blivit fler sedan slutet av kalla kriget. *"Disputes between the West and the rest of the world were no more common than between or within most other groups. Nor is there evidence of a clash between Islam and the West except as it involves Israel"*¹³.

Statsvetaren Jonathan Fox har också testat en del av Huntingtons teser i en kvantitativ studie. Hans beräkningar säger att det finns ett visst stöd för Huntingtons tanke att Väst har sett en ökning i "fault line wars" med islam men att inga data bekräftar tanken på att dessa krig mellan olika civilisationer skulle ha blivit vanligare, tvärtom säger Fox att de civilisationskrig Huntington talar om har varit (och förblir) få sedan andra världskriget slut¹⁴.

Gramscis Hegemoniteori

Antonio Gramsci var en av nittonhundratalets största marxistiska filosofer. Som marxist såg han världen uppdelad i olika klasser och hans hegemoniteori är främst ett försök att förklara hur den härskande klassen kunde upprätthålla sin makt i det demokratiska Västeuropa. Antonio Gramsci menade att den härskande klassen inte bara styrde med hjälp av den repressiva apparaten (militär, polis etc.) utan också genom att få de styrda att dela överklassens åsikter och världsbild. Gramsci utgick från Marx' föreställning att samhället kunde delas in i de analytiska kategorierna bas samt överbyggnad. I marxistisk teori står "bas"

---

⁹ Ingmar Karlsson, "Tro, terror och tolerans", 2004

¹⁰ Karlsson, 2004, sid. 30-31,

¹¹ Russett/Oneal/Cox, "Clash of Civilizations, or Realism and Liberalism Dêjà Vu? Some evidence", Journal of Peace Research, volym 37, nr 5, 2000

¹² För en förklaring av termerna "kärnstater" samt "fault-line wars" se sid.11 respektive sid.12

¹³ Citat ur Russett/Oneal/Cox, 2000, sid. 602

¹⁴ Jonathan Fox, "Two civilizations and Ethnic conflict: Islam and the West", Journal of Peace Research, volym 38, nr 4, 2001. Jag har inte återfunnit någon studie där Huntingtons verk analyseras utifrån den gramscianska hegemoniteorin.

för de materiella faktorerna i samhället, exempelvis produktivkrafter och naturresurser. ”Överbyggnad” består av fenomen som är skapta av människan, juridiken, filosofin, konsten och staten är alla en del av överbyggnaden. Mellan basen och överbyggnaden sker det en kontinuerlig växelverkan med ömsesidig påverkan, något som i marxistisk filosofi är känt som ”dialektik”. Gramsci förfinade Marx’ tanke om överbyggnaden vilken Gramsci delade in i två, ”staten” samt ”det civila samhället”. Staten står för de repressiva medlen i maktutövningen medan det civila samhället ideologiskt fostrar massan att lyda den härskande klassen. Den klass som har kontroll över både staten och det civila samhället är den hegemoniska klassen i ett land¹⁵. Hegemoni innebär alltså både en ideologisk dominans (”skapandet av samtycke”) och en kontroll över ett samhälles våldsapparat.

Förhållandet mellan det civila samhället och staten skiftar i olika nationer. Borgarklassen i länder som är lågt utvecklade kan inte erbjuda sina medborgare en hög levnadsstandard eller kosta på sig lyxen att härska via representativ parlamentarism. I dessa stater vilar borgarklassens makt på en stark stat som kan slå ned det utbredda missnöjet bland befolkningen. I avancerade samhällen som exempelvis Västeuropa kan dock bourgeoisien till viss del ”köpa” arbetarklassens stöd genom att låta arbetarna leva relativt drägliga liv och rösta i allmänna val. I dessa utvecklade stater är det civila samhället maktens starkaste försvarslinje eftersom de förtryckta klasserna själva kommit att dela borgarklassens världsbild¹⁶. Samhällen där borgarklassen styr via det civila samhällets förmåga att ideologiskt kontrollera ”makten över tanken¹⁷” är starkare än de stater där borgarklassen måste förlita sig på våld för att kunna fortsätta härska.

Antonio Gramsci hade ett stort intresse för militär teori. Staten med dess tvång liknar Gramsci med den yttersta försvarslinjen i en batalj. Om soldater intar fiendesidans första försvarslinje kommer de att ta segern för given. Avancerade arméer vet dock att den första försvarslinjen måste kompletteras med andra, skyttegravar måste backas upp av hemliga flankstyrkor. Om en klass (exempelvis arbetarklassen via det kommunistiska partiet) lyckas riva ned den härskande klassens institutioner kommer den härskande klassen att återställa ordningen genom att retirera till nästa försvarslinje, det ”ideologiska samtycke” som har skapats i det civila samhället. I avancerade samhällen klarar därför borgarklassen av att rida igenom

---

15 Antonio Gramsci, ”The Antonio Gramsci Reader”, 2000, sid. 306-307

16 Antonio Gramsci, ”Selections from the Prison Notebooks”, 1971, sid. 238

17 Begreppet ”makten över tanken” förknippas ofta med Gramscis hegemoniteori, termen härstammar dock inte från den italienske marxisten utan kommer istället från den brittiske sociologen Lukes’ tolkning av Gramsci. Se Stephen Lukes ”Power: A radical view, 1975.

allvarliga kriser eftersom arbetarklassen i grunden accepterar förtrycket eftersom de ser världen ur kapitalets synvinkel. *"When the State trembled a sturdy structure of civil society was at once revealed. The State was only an outer ditch, behind which there stood a powerful system of fortresses and earthworks"*¹⁸. De styrdas samtyckte är dock inget som enbart uppstår, förtryckta klasser måste istället "skolas" av den härskande klassen för att dela denna grupps åsikter och tankar som egentligen är främmande för den förtryckta klassen. Denna skolning¹⁹ sker inom ramen för det civila samhällets institutioner som undervisningsväsendet, massmedia, kyrkan, det politiska partiet etc. Problemet som den härskande klassen ställs inför är *"hur skall man utöva ett fostrande tryck över de enskilda individerna och uppnå deras samtycke och samarbete, göra "frihet" av nödvändigheten och tvånget?"*²⁰.

Den härskande klassen har speciella ombud som utför den ideologiska skolningen åt dem; de intellektuella. *"De intellektuella är den dominerande gruppens ombud för utövandet av den sociala hegemonin"*²¹. Intellektuella kan delas in i två grupper, organiska samt traditionella intellektuella. Organiska intellektuella är knutna till en specifik klass medan traditionella intellektuella visserligen påverkas av klassamhället men är autonoma i förhållande till den härskande klassen²². Både traditionella och organiska intellektuella kan dock vara knutna till de förtryckta klasserna, om inte en stor majoritet av dem är bundna till den härskande klassen är det dock i sig ett tecken på att samhället står inför en revolution.

Ett klassamhälle består i den kapitalistiska epoken av flera olika klasser, inte enbart av borgarklassen och arbetarklassen. Det finns även trasproletärer, bönder, småbourgeoisien, koloniala eliter etc. Eftersom en klass sällan kan härska utan ett aktivt stöd av andra klasser (borgarklassen är exempelvis tvingad till att söka klassallianser eftersom de är så få) har de organiska intellektuella en nyckelroll i att mobilisera andra klasser till stöd för den egna klassen. Denna ideologiska skolning de intellektuella utför för att kunna övertyga en klass att följa en annan måste inte nödvändigtvis stå i motsats till den skolade klassens intressen. Gramsci skulle exempelvis inte mena att Lenins övertalning av de ryska bönderna att stödja proletariatet i den ryska revolutionen var i motsats till de ryska böndernas intressen. Ideologisk hegemoni är alltså inte synonymt med marxismens begrepp "falskt medvetande" (falskt medvetande innebär att en persons åsikter går stick i stäv med individens "objektiva

---

¹⁸ Citat från Gramsci, 1971, sid. 238

¹⁹ Gramsci, 1971, sid. 259

²⁰ Citat av Antonio Gramsci i "En kollektiv intellektuell", 1967, sid. 286

²¹ Citat av Gramsci, 1967, sid. 150

²² Gramsci, 2000, sid. 301-304

klassintressen”, exempelvis en arbetare som är för det kapitalistiska systemet). Hegemoniska övertygelser hos en klass kan dock naturligtvis vara ett uttryck för ett falskt medvetande. Gramsci kallar dessa klassallianser för ”historiska block”, bildandet av historiska block är en av de intellektuellas huvuduppgifter²³.

Gramsci utvecklade sin hegemoniteori i dialog med Niccoló Machiavelli och speciellt dennes verk ”Fursten”. Machiavelli pratar i ”Fursten” om räven och lejonet vilka är djur som Fursten bör efterlikna, räven är listig medan lejonet är starkt. Listigheten motsvaras av Gramscis ideologiska kontroll medan styrkan kommer från våldsapparaten. Ingen furste kan härskas med hjälp av endast den ena egenskapen²⁴. Precis som Machiavelli inser även Gramsci att den furste är starkast som har starkt stöd av befolkningen, både Machiavelli och Gramsci ger alltså det ideologiska behärskningen (eller rävens listighet) ett visst övertag mot (lejonets) råa styrka²⁵. ”Om folket är fientligt inställt, kan en furste aldrig vara säker på makten, ty folket är flertalet, men det kan han däremot vara i förhållande till de stora, ty de är ett fåtal”²⁶.

Huntingtons civilisationsteori

Samuel Huntington argumenterar i sin bok ”The clash of civilizations and the remaking of world order”²⁷ att kalla krigets konflikt mellan de båda supermakterna USA respektive Sovjetunionen idag har ersatts av en ”Civilisationernas kamp”²⁸ (Clash of Civilizations). ”Spurred by modernization, global politics is being reconfigured along cultural lines. Peoples and countries with similar cultures are coming together. Peoples and countries with different cultures are coming apart”²⁹. Istället för de tidigare två supermakterna existerar det idag åtta civilisationer som alla ligger i konflikt med varandra, graden av konflikt mellan olika civilisationer varierar dock starkt. De åtta civilisationerna är följande: Den kinesiska, den japanska, den hinduiska, den islamska, den ortodoxa, den västerländska, den latinamerikanska samt den afrikanska³⁰. Vad är då en civilisation? Huntington definierar en civilisation som en plats med där människorna upplever att de tillhör samma folkslag med en gemensam historia,

---

²³ Som många andra termer hos Gramsci kan ”historiskt block” betyda mer än en sak. Gramsci åsyftade utan tvekan bl.a. denna betydelse i sina skrifter. För andra intressanta aspekter av termen se David Forgacs kommentarer i Gramsci 2000, sid. 424. Detta gäller även Gramscis användning av begrepp som ”hegemoni”, ”civilt samhälle” etc. och hör samman med den livssituation Gramsci befann sig i vid författandet av ”fängelseanteckningarna”. Se fotnot 7 för vidare information.

²⁴ Niccoló Machiavelli, ”Fursten”, 1987, sid. 88-89

²⁵ Puig i Scotoni, 1977

²⁶ Citat av Machiavelli, 1987, sid. 51

²⁷ Samuel Huntington, ”The Clash of Civilizations and the remaking of world order”, 1996

²⁸ Huntingtons verk heter översatt till svenska ”Civilisationernas kamp”, 2006, och jag kommer i uppsatsen att använda detta begrepp som synonymt till ”Clash of Civilizations”.

²⁹ Citat, Huntington, 1996, sid. 125

³⁰ Namnet på civilisationerna är citerade från Huntington, 2006, sid. 51-54, 2006

institutioner, språk samt religion³¹. Väst är den civilisation som mest anammat moderniteten, icke-västerländska civilisationer kan dock ha tre olika attityder gentemot modernisering.

1. Avståndstagande. Delar av vissa civilisationer har under perioder helt tagit avstånd från moderniteten, exempelvis talibanerna i Afghanistan.
2. Kemalism. I kemalistiska stater väljer de styrande att nå moderniseringen genom att försöka efterlikna Väst så mycket som möjligt, typiskt exempel är Kemal Atatürks reformer av Turkiet.
3. Reformism. Reformistiska civilisationer accepterar moderniseringen av sina stater men försöker genomföra dem inom ramen för den egna civilisationens normer och kultur.

Huntington drar slutsatsen att den vanliga åsikten att moderniseringen gör att all världens länder väljer att följa det västerländska konceptet är felaktig, istället stärker moderniteten andra icke-väst kulturer som kan utnyttja moderniseringens medel för att stärka sin egen civilisation³².

Civilisationer kan delas upp i medlems- respektive kärnstater³³, kärnstaten är den ledande nationen i sin civilisation som Japan i den japanska civilisationen eller USA i den västerländska. Det finns även s.k. "lone-countries" som inte tillhör någon civilisation överhuvudtaget och "cleft-countries" vilka är länder där befolkningen består av individer som kommer från olika civilisationer³⁴. "Torn-countries" är länder som tillhör två civilisationer samtidigt, vanligtvis tillhör de naturligt en viss civilisation men tvingas byta civilisation då makthavarna enligt kemalistiskt manér inte längre vill tillhöra den ursprungliga kulturkretsen, som exempel nämner Huntington Ryssland och Turkiet³⁵.

Huntington menar att den nya tidens internationella konflikter bör delas upp i en mikro- samt en makrodel. Mikronivåns konflikter, de s.k. "Fault-line wars" kommer många gånger att utspela sig mellan anhängare respektive motståndare till islam och förs vid civilisatoriska skiljelinjer såsom vid platser där olika civilisationer gränsar med varandra eller ta sig formen av inbördeskrig i en stat där befolkningen är splittrad i olika civilisationer. Makropolitiken kommer istället att präglas av kärnstatskonflikter mellan olika civilisationers kärnstater men där Huntington menar att Väst och Kina löper den största risken att fångas in i en omfattande

---

³¹ Huntington, 1996 sid.43

³² Huntington, 1996, sid. 78

³³ Dessa begrepp har jag tagit ifrån Huntington, 2006,. Sid. 174-175

³⁴ Huntington, 1996, Sid. 136-137

³⁵ Huntington, 1996, Sid. 138-139

kärnstatskonflikt³⁶. Huntington, som analyserar civilisationskampen utifrån sin position som medlem av den västerländska civilisationen, menar att de två största hoten mot Väst är den islamska civilisationen samt den kinesiska nationen. Det asiatiska hotet består i denna civilisations allt starkare ekonomiska kraft medan den islamska civilisationen utgör ett problem framförallt eftersom denna kulturkrets har mycket högre nativitetssiffror än Väst³⁷. ”At the micro level, the most violent fault lines are between Islam and its Orthodox, Hindu, African, and Western Christian neighbours. At the macro level, the dominant division is between “the West and the rest”, with the most intense conflicts occurring between Muslim and Asian societies on the one hand, and the West on the other”³⁸.

För Huntington står det klart att Väst har förlorat makt gentemot de andra civilisationerna sedan nittonhundratalets början (speciellt till de kinesiska och islamska civilisationerna). Det finns tre anledningar till detta. Väst har under det senaste seklet förlorat många geografiska områden (gamla kolonier) och en färre procentuell del av världens befolkning tillhör den västerländska civilisationen. Dessutom har människorna i Väst mist sitt monopol på utbildningsväsende, sjukvård etc. vilket innebär att allt fler människor i andra civilisationer idag delar västerlänningens levnadsstandard. Den andra orsaken till Västs krympande makt är att det ekonomiska försprång som denna civilisation länge åtnjutit inte längre är lika långt som det en gång var. På sikt kommer kanske den kinesiska civilisationen t.o.m. att gå om Väst på detta område. Till sist har Väst också förlorat mycket av sin militära styrka sedan nedrustningen efter Sovjetunionens fall och spridandet av kärnvapen till en mängd nationer utanför den Västerländska civilisationens sfär³⁹.

Ryssland, Indien och Japan har en speciell vikt i denna nya världsordning då de är ”swing – civilisationer”. I den kamp om världsherraväldet mellan Väst respektive den islamska och kinesiska civilisationen som nu uppstår kommer dessa länder att kunna spela en viktig roll beroende på vilken civilisation de väljer att stödja. Till saken hör att Huntington misstänker att den islamska och kinesiska civilisationen kan komma att börja samarbeta och bygga ett mäktigt ”Anti-Väst” block i internationell politik. Ifall ett sådant block realiseras blir uppgiften att vinna över Japan, Indien samt Ryssland till Väst extremt viktig⁴⁰.

---

³⁶ Sid. 207-209 i Huntington 1996. Termerna skiljelinjeskonflikt och kärnstatskonflikt har jag tagit från Huntington, 2006, Sid. 270

³⁷ Huntington, 1996, Sid. 102

³⁸ Citat av Huntington, 1996, sid. 183

³⁹ Huntington, 1996, Sid. 84-91

⁴⁰ Huntington, 1996, Sid. 185-188

Parallellt med Västs tillbakagång inträffar en global process bland världens alla andra civilisationer, nämligen en ”återgång till inhemska kulturer”⁴¹. När andra civilisationer märker att Väst förlorar makt krymper incitamenten för att närma sig denna civilisations vanor och värderingar, istället blir den egna kulturen mer attraktiv som ett alternativ till att vidareutveckla sin civilisation. Nationalismen blir stark på nytt i dessa civilisationer, dock inte i sin tidigare sekulära form utan nu klädd i religiösa termer och föreställningar. De kraftiga sociala omvandlingar som moderniteten burit med sig (globalisering exempelvis) skakar om samhällen i grunden. Den osäkerhet som blir följden leder till att människorna söker sig till det de känner bäst; de klassiska religionerna. I detta religiösa uppvaknande spelar islam en avgörande roll, eftersom spridningen av islam i dagens värld saknar såväl kvantitativ som kvalitativ jämförelse med de andra världsreligionerna. Huntington jämför dagens muslimska våg med den protestantiska rörelse som översköljde norra Europa vid den lutherska reformationen⁴².

Skapandet av ”torn-countries” är ett stort problem, dessa kulturer blir sjuka av blandningen mellan olika civilisationer och vet inte hur de ska förhålla sig vare sig i inhemska eller internationella frågor. Väst löper risken att bli ett ”torn-country” p.g.a. två stora invandrargrupper som tillhör konkurrerande civilisationer, muslimer i Europa och mexikaner i USA⁴³. Att på hemmafronten bekämpa förespråkarna av multikulturella samhällen är därför en av de absolut viktigaste och mest brådskande uppgifter som Västs politiska ledarskap står inför. Om den kampen förloras finns det en överhängande risk för att den västerländska civilisationen upphör existera. Om den västerländska civilisationen ska kunna ta upp kampen med de andra civilisationerna måste Väst få en starkare ekonomi, högre födelsetal hos sin befolkning samt, viktigast av allt, sätta stopp för den moraliska degenerering som brutit ut i västerländska samhällen under de senaste decennierna. Exempel på denna moraliska degenerering är drogmissbruk, ökat antal skilsmässor samt ensamstående föräldrar. Genom att förstärka den västerländska civilisationen kan Europa och USA uppnå en ny renässans och stå upp emot de andra konkurrerande civilisationerna. *”If North America and Europe renew their moral life, build on their cultural commonality, and develop close forms of economic and political integration to supplement their security collaboration in NATO, they could generate a third Euroamerican phase of Western economic affluence and political influence”*⁴⁴.

---

⁴¹ Detta är ett citat från Huntington, 2006 sid. 115

⁴² Huntington, 1996, Sid. 91-111

⁴³ Huntington, 1996, Sid. 204

⁴⁴ Citat Huntington, 1996, sid. 308

Analys

I en gramsciansk analys framstår Samuel Huntington som en klassisk organisk intellektuell, dvs. en analytiker knuten till sin klass (i detta fall den amerikanska borgarklassen). De åskådningar som Huntington för fram är därför den amerikanska borgarklassens ideologi. Gramsci säger att *"Vad den egna världsåskådningen beträffar hör man alltid till en bestämd grupp, närmare bestämt den grupp som utgöres av alla de sociala element som delar ett och samma sätt att tänka och handla"*⁴⁵. Huntington är professor vid Harvards universitet (en av västvärldens mest ansedda vetenskapliga institutioner) och har under många år av sitt liv arbetat inom den amerikanska administrationen, bl.a. som rådgivare både åt Lyndon Johnson och Jimmy Carter. 1968 under sin tid som presidentrådgivare publicerade Huntington ett memorandum som förespråkade intensiva bombningar av Sydvietnam, tanken var att dessa bombningar skulle tvinga alla FNL sympatisörer på landsbygden att fly in till städerna och på så sätt underlätta amerikanernas krigsföring. Han har utfört konsultuppdrag till flera USA-vänliga regeringar i tredje världen, exempelvis den brasilianska militärdiktaturen under sjuttioalet⁴⁶. Verket *"The Clash of Civilizations"* är därför ett uttryck för den amerikanska borgarklassens försök att ideologiskt rättfärdiga sina utrikespolitiska intressen efter det kalla krigets avslut, att skapa "ett ideologiskt samtycke" för kommande åtgärder mot den härskande klassens fiender. Enligt Gramsci är detta en mycket viktig uppgift för den organiskt intellektuelle. *"To the extent that ideologies are historically necessary they have a validity which is 'psychological'; they 'organize' human masses, they form the terrain on which men move."*⁴⁷ Därför är det inte så märkligt att det problem Huntington ställer sig i boken är "Hur kan den amerikanska borgarklassen kunna bibehålla sitt världsherravälde?"

Utifrån denna gramscianska utgångspunkt är det av underordnat intresse om de teser Huntington för fram i *"The clash of civilizations"* är korrekta eller ej, verket har uppfyllt sin uppgift om allmänheten upplever teorin som riktig. Edward Saids kritik av Huntington för att vara en ideolog som försöker dela upp mänskligheten i "Vi (väst) och dem (alla andra)" kan därför ur en vetenskaplig och intellektuell synvinkel vara intressant (och möjligtvis relevant) men missar något poängen eftersom hela Huntingtons uppgift som organisk intellektuell just är att fungera som en imperieideolog⁴⁸. Som universitetsprofessor ingår Huntington i det civila samhällets konsensusskapande sektor. Precis som Gramsci säger i ovanstående citat är

---

⁴⁵ Citat av Gramsci, 1967, sid. 28

⁴⁶ Uppgifter från hemsidan http://en.wikipedia.org/wiki/Samuel_P._Huntington, 22/24-06.

⁴⁷ Citat från Gramsci, 2000, sid. 199

⁴⁸ Said, 2001

det inte Huntingtons mening att presentera en ”sann vetenskaplig” bild av den samtida världspolitiken utan att ”organize human masses” i den amerikanska borgarklassens tjänst.

Vilka maktintressen propaganderar då Huntington för? Huntington pläderar i sitt verk för ett nytt ”historiskt block”. Det hot som den kinesiska samt de muslimska nationerna utgör mot USA:s härskare kan enbart mötas om den amerikanska borgarklassen lyckas samla den egna befolkningen tillsammans med alla nationer i Europa och Latinamerika för att gemensamt kunna fortsätta vara en dominerande Västkraft i världspolitiken. Ledande i denna allians skulle den amerikanska härskande klassen vara. För Gramsci är det en självklarhet att den härskande klassen måste skapa sådana historiska block (via de organiska intellektuella) för att kunna få kraften att agera starkt mot sina fiender⁴⁹.

Den anti-kinesiska samt anti-muslimska retoriken syftar till att skapa ett ideologiskt klimat där avskyn mot dessa länder och befolkningar skulle vara så utbredd att den amerikanska härskande klassen skulle kunna få fria händer att använda vilka medel som helst i kampen mot dem, inklusive militära. För att tala med Gramsci, måste den hegemoniska klassen först ha en ideologisk kontroll över befolkningen innan de kan använda våldsmedlen mot sina motståndare. Det är i det ljuset som man ska se Huntingtons varning att USA kan komma i krig mot Kina. *”Is it in American interest to be ready to go to war if necessary to prevent Chinese hegemony in East Asia? If Chinese economic development continues, this could be the single most serious security issue American policymakers confront in the early twenty-first century”*⁵⁰. Det är värt att analysera varför just Kina och de muslimska länderna utpekas som speciella fiender till USA av Huntington. Från en gramsciansk marxistisk synvinkel blir det naturliga svaret att dessa länder skulle utmana USA och Väst om den globala hegemoniska makten, något Huntington själv påpekar. Kina kan utmana USA om det globala herraväldet om landets ekonomi fortsätter att växa med dubbelsiffriga tal i ett par decennier medan de muslimska länderna hotar USA då de flesta kända oljekällor ligger i muslimska nationer i Mellanöstern. Om den amerikanska härskande klassen ska kunna bekämpa sina kapitalistiska antagonister i muslimska länder och i Kina måste den inhemska befolkningen förberedas ideologiskt för att acceptera exempelvis krig mot dessa nationer. Huntingtons roll är att i rollen av organisk intellektuell skapa de ideologiska grundvalarna för skapandet av detta nya ”historiska block” som ska samla hundratals miljoner människor i kampen för det amerikanska imperiet. Ett sådant starkt nytt ”historiskt block” är viktigt att konstruera

---

⁴⁹ Gramsci, 2000, sid. 349-350

⁵⁰ Citat, Huntington, 1996, Sid. 232

eftersom detta block skulle kunna få över tidigare nämnda ”swing-nations” som Ryssland och Indien till den Västerländska civilisationen.

Huntingtons verk är även en skönmålning av det amerikanska imperiet dels i syfte att främja USA:s imperialistiska agerande i världspolitiken men även för att mobilisera den egna befolkningen i kampen mot andra civilisationers härskande klasser. Huntington förmedlar en bild av världen där den Västerländska civilisationen står för alla positiva värden som demokrati, mänskliga rättigheter, bildning etc. Andra civilisationer saknar dessa positiva värden och vissa av dem är t.o.m. naturliga fiender till allt det goda som Väst representerar, exempelvis menar Huntington att islam inte kan kombineras med demokrati. Gramsci menar att *”Ideologies are anything but arbitrary; they are real historical facts which must be combatted and their nature as instruments of domination revealed... for reasons of political struggle: in order to make the governed intellectually independent of the governing, in order to destroy one hegemony and create another”*⁵¹. Den förskönande bild Huntington målar upp av det amerikanska imperiet har som självklart mål att hålla kvar den amerikanska arbetarklassen i slaveri och få dem att sluta upp bakom imperiet och inte solidarisera sig med sina klassbröder i andra länder.

De begrepp som Huntington laborerar med är djupt ideologiska och syftar till att skapa en borgerlig konsensus inom studiet av den internationella politiken. När Huntington säger ”Väst”, ”Amerikaner” eller ”Civilisation” försöker han sudda ut de sociala relationer och maktförhållande som onekligen präglar dagens värld. Relevanta frågor som en gramscian ställer sig är: Vem härskar i en civilisation? Vilka amerikaner ”identifierar ondskans och godhetens styrkor”⁵²? Vem i Väst tjänar på att befolkningen mobiliseras i en kamp mot Kinas och Mellanösterns folk? Arbetarklassen? Kvinnorna? Genom att använda dessa svepande termer döljer de facto Huntington fundamentala maktförhållanden och bidrar till de borgerlig hegemoni. Samtidigt är det tydligt att dessa begrepp inte enbart avses att göra en ”ideologisk berättelse” om hur världen ser ut idag utan även att aktivt reproducera en nationalistisk identitet. Nationalismen är en ideologi i borgarklassens tjänst eftersom den förnekar klassintressen och används för att mobilisera människor i andra klasser för att öka kapitalets makt. Resultatet blir spridandet av ett ”falskt medvetande” då arbetare, kvinnor och de fattiga massorna i gamla kolonialländer inte längre klart kan skåda sina klassintressen utan istället

---

⁵¹ Citat av Gramsci, 2000, sid. 196

⁵² ”Ondskans och godhetens styrkor” är en återkommande bild i George Bushs retorik och finns faktiskt med i Huntingtons bok. *”Americans want to identify the forces of good and the forces of evil in any foreign conflict and align themselves with the former”*. Citat ur Huntington 1996, sid. 290

identifierar sig med det egna landets borgarklass vars intressen är de motsatta till deras egna. Nationalismen kan liknas med den roll katolicismen spelade i Gramscis Italien. Medan marxismen försöker höja arbetarklassens medvetande försöker borgarklassens ideologier som religionen och nationalismen att "fördumma" de lägre samhällsklasserna för att förhindra revolter. *"Den hållning praktikens filosofi intar är rakt motsatt den katolska: praktikens filosofi strävar inte att kvarhålla de "enkla" i deras primitiva suntförnufts-filosofi, utan istället att leda dem till en högre livsåskådning"*⁵³. För Gramsci står det alltså klart att så länge borgarklassen behåller makten kommer arbetarklassen att bli utsatt för en intensiv propaganda från denna i syfte att konsolidera klassamhället och sina egna maktpositioner.

Slutsatser

Man kan fråga sig varför det är intressant att göra en gramsciansk läsning av Huntingtons "Clash of civilizations". Anledningarna är flera. Huntingtons bok har fått ett enormt genomslag i statsvetenskap och i den internationella debatten om den samtida världspolitiken. Den har satt djupa ideologiska spår hos män med makt. Francis Fukuyama, Zbigniew Brzezinski samt Henry Kissinger har alla prisat Huntingtons verk och boken har betytt mycket för den s.k. neo-konservativa skolan (Huntington räknas som en del av denna i USA) som sedan George Bush blev vald till USA:s president, styrte den amerikanska utrikespolitiken. Terroristdådet mot USA elfte september 2001 tolkades av denna skola i ljuset av Huntingtons tanke om en "Clash of Civilizations". President George Bush har blivit mycket påverkad av Huntingtons tankemönster vilket bland annat visade sig när han talade om kampen mot muslimsk extremism som ett "korståg"⁵⁴. Samma mönster upprepades ett par år senare i anfallet samt ockupationen av Irak som motiverades av att muslimerna behövde Västs hjälp för att införa demokrati (efter att inga massförstörelsevapen hade påträffats). Det ideologiska och praktiska inflytande Huntington haft på amerikansk utrikespolitik det senaste decenniet kan därför knappast överskattas. Han är en av det amerikanska imperiets mest hyllade ideologer under det tidiga tvåtusentalet. Ska denna imperiehegemoni kunna brytas måste den intellektuellt kritiseras och de intressen den tjänar blottas, detta är den gramscianska läsningens uppgift.

Vilka maktintressen främjar då Samuel Huntingtons verk "The clash of civilizations and the remaking of world order"? Klart är att denna bok främst är ett uttryck för den amerikanska

---

⁵³ Citat av Gramsci, 1967, sid. 36

⁵⁴ Se www.whitehouse.gov/news/releases/2001/09/20010916-2.html, 19/12-06.

borgarklassens intressen. I grunden pläderar Huntington för ett enande av hela borgarklassen i den västerländska civilisationen men det står klart att det är den amerikanska härskande klassen som skulle styra denna allians. Det är också främst USA:s styrande som har ett intresse av att skönmåla landets imperiepolitik, andra västerländska nationer har ett delvis annorlunda sätt att skydda sina intressen vilket inte minst framgick av Tysklands och Frankrikes motstånd mot USA:s anfall mot Irak. Vår studies frågeställning om vilka maktintressen Huntingtons verk "The clash of civilizations" främjar måste därför besvaras med: den amerikanska härskande klassens.

Att Huntingtons bok "The clash of civilizations" är en pamflett för den nutida amerikanska imperialismen innebär dock inte att den förtjänar att avfärdas som vetenskapligt ointressant eller av låg kvalitet. Tvärtom, det finns få böcker som på ett så tydligt sätt visat den amerikanska härskande klassens nutida världsbild vilket rimligtvis måste vara av ett mycket stort statsvetenskapligt intresse eftersom denna ideologi i hög grad styr den internationella politiken då USA för tillfället är den enda stormakten. Personligen menar jag också att boken i sig ibland har fått onödigt hård kritik. Den blandar på ett märkligt sätt direkt rasistiska kommentarer med en ovanlig politisk klarsynhet. Exempelvis står det i Huntingtons verk att "*Muslims have problems living peaceably with their neighbours*"⁵⁵ men även att "*The West won the world not by the superiority of its ideas or values...but rather by its superiority in applying organized violence*"⁵⁶. Bland all västlig propaganda (som är av stort vetenskapligt intresse utifrån en gramsciansk ideologikritik) finns det alltså även enskilda delar som kan vara mycket skarpsinniga.

I debatten kring Huntingtons "The clash of civilizations" har det saknats en viktig insikt. Även om boken är ett försvarstal för det amerikanska imperiet tjänar ideologin att dagens värld präglas av kampen mellan diverse civilisationer även andra härskande klasser förutom den amerikanska. Diktatorer i Saudiarabien, Pakistan och Iran kan naturligtvis även de dra nytta av att försöka hetsa sin fattiga befolkning mot människorna i Europa och USA och på sätt undvika uppror mot deras egna privilegier och maktfullkomlighet. Huntingtons tes om civilisationskrig är därför en ovanlig imperieideologi eftersom den inte enbart kan fungera som en legitimitetskälla för härskarna i Väst utan över hela världen. Detta är säkert en av förklaringarna till bokens stora genomslagskraft och popularitet.

---

⁵⁵ Citat av Huntington, 1996, sid. 256

⁵⁶ Citat av Huntington, 1996, sid. 51

En annan slutsats vi kan dra är att Gramscis hegemoniteori med fördel kan användas för en ideologikritisk analys. Genom att ställa frågor som ”Vem tjänar på denna ideologi?”, ”Vem har presenterat den?” samt ”Vilka intressen står bakom?” kan gramscianen få fram relevanta data som kanske inte avslöjas vid en ”vanlig” läsning av texten. En viktig poäng är att den gramscianska analysen inte bara kan avslöja klassintressen (även om det har varit denna uppsats syfte) utan även andra maktförhållanden. Samma teoretiska utgångspunkt skulle man ha kunnat använda för att exempelvis analysera Huntingtons verk ur ett genusperspektiv. Gramsciansk ideologikritik används därför ofta inom emanciperande vetenskapligt arbete, det vill säga av forskare som inte enbart vill förklara världen utan även förbättra den (marxister, feminister etc.). En intressant teoretisk upptäckt är dock att det inte finns någonting i själva Gramscis hegemoniteori som kräver att forskaren ska ha några radikala politiska mål. Tvärtom, precis som Gramsci läste Niccoló Machiavelli revolutionärt kan man naturligtvis läsa Gramsci kontrarevolutionärt, det vill säga använda hegemoniteorin för att förstärka den härskande klassens maktutövning eller patriarkatets ställning genom att utnyttja kunskaperna om hur man kan ”skapa samtycke”⁵⁷. Av den anledningen är Gramsci inte enbart teoretiskt intressant för marxister eller feminister utan även för forskare med motsatta politiska intressen.

Det finns även metodologiska slutsatser att dra av denna studie. Den visar att en metod som ideologikritik med fördel kan användas för att ”avslöja” en idélära och blotta de maktintressen i vars intresse tankarna har utformats. Vi kan här konstatera de uppenbara likheter ideologikritiken delar med den gramscianska hegemoniteorin och som inte ska förvåna läsaren, de har nämligen samma teoretiska rötter, marxismen⁵⁸. Både ideologikritiken som den gramscianska marxismen har en frigörande strävan; avslöja maktens hegemoni för att befria tanken hos de förtryckta.

En vanlig invändning mot en ideologikritisk ansats är just denna metods politiska slagsida, dvs. den gör inte ens anspråk på att vara objektiv och värderingsfri vilket traditionellt varit ett krav på vetenskaplig forskning⁵⁹. Eftersom marxismen och därmed den ideologikritiska metodologin inte erkänner existensen av den ”objektiva samhällsvetenskapen” är dock problemet överkomligt, att ideologikritiken är politisk spelar inte så stor roll om all samhällsvetenskap har politiska implikationer. Denna åsikt som upprepats av Karl Marx,

---

⁵⁷ Detta gjorde exempelvis SAF i Sverige under åttiotalet. Genom en kontrarevolutionär läsning av Gramsci kom SAF:s chefsideologer fram till att det enda sättet näringslivets vinster kunde öka var att bryta vänsterns ideologiska dominans. Man gjorde detta genom att satsa miljarder på opinionsbildning där skapandet av den borgerliga tankesmedjan Timbro bl.a. ingick. Se Stefan Kock, ”Höger om!”, 1999.

⁵⁸ Bergström/Boréus, 2005, sid. 149-178

⁵⁹ Bergström/Boréus, 2005, sid. 415

Gunnar Myrdal och Joachim Israel var en gång djupt kontroversiell, idag har dock tron på den värderingsfria samhällsvetenskapen få förespråkare. Därför har naturligtvis ideologikritiken en självklar plats i den samhällsvetenskapliga metodologin och förtjänar ett större intresse än vad metoden har idag. Genom att ”gå utanför texten” och ställa kontroversiella frågor om makt, intressen och vetenskaplig objektivitet kan den både berika statsvetenskapen som ämne men också bidra till ett ökat kritiskt tänkande i en värld där universitetsväsendet alltmer är utlämnat till politiska och kommersiella intressen.

Det återstår naturligtvis en mängd intressanta forskningsfrågor utifrån Huntingtons verk som är väl värda en extra belysning av kommande forskare. Det vore intressant att undersöka hur framgångsrik ”Clash of Civilizations” ideologin har varit i USA, speciellt med tanke på de senaste årens krig mot Afghanistan samt Irak. En uppgift för kommande forskning skulle därför kunna bli att göra en kvantitativ studie av den amerikanska allmänhetens åsikter i frågan. En enkätundersökning skulle kunna avgöra ifall genomsnittssamerikanen tror på civilisationskampen eller ej.

En annan spännande forskningsuppgift vore att ta reda på hur ”Clash of Civilizations” konceptet påverkat den officiella politiska retoriken i olika världsdelar. Att George Bush har tagit starka intryck av denna skola är självklart men det finns även andra politiska ledare som blivit djupt påverkade av tanken på ett civilisationskrig. Exempelvis argumenterar den Saudiarabiska terroristledaren Usama Bin Ladin på ungefär samma sätt som Huntington, civilisation kontra civilisation, kultur mot kultur. Skillnaden ligger i att Bin Ladin tycker att det är islam som står för framåtskridande medan Väst representerar barbari under det att Huntington/Bush naturligt nog menar det motsatta. De delar dock i grunden samma världsbild. Forskare skulle därför med fördel kunna göra retoriska analyser av statsmäns tal på olika kontinenter för att kunna bedöma ”Clash of Civilizations” ideologins utbredning bland nutida politiska eliter.

Så länge läsaren känner till Huntingtons bakgrund och vilka intressen han representerar, kan jag rekommendera ”The clash of civilizations and the remaking of world order”. Den ska dock inte läsas som en ”objektiv” handbok i internationell politik utan snarare som ett fascinerande tidsdokument, dess vetenskapliga värde ligger inte i teorins innehåll utan snarare i vad boken och dess framgång säger om den amerikanska härskande klassen idag.

Referenser

- Bergström, Göran/Boréus, Kristina, 2005, *Textens mening och makt*, Lund, Studentlitteratur
- Esaiasson, Peter/ Gilljam, Mikael/ Oscarsson, Henrik/Wängnerud, Lena, 2004, *Metodpraktikan*, Stockholm, Norstedts
- Fox, Jonathan, 2001, *Two civilizations and Ethnic conflict: Islam and the West*, Artikel ur tidskriften Journal of Peace Research, volym 38, nr 4
- Goldmann, Kjell/Pedersen, Mogens/Österud, Öyvind (Red.), 1997, *Statsvetenskapligt Lexikon*, Stockholm, Universitetsforlaget
- Gramsci, Antonio, 1967, *En kollektiv intellektuell*, Höganäs, Bo Cavefors Bokförlag
- Gramsci, Antonio, 2000, *The Gramsci reader*, New York, New York University Press
- Gramsci, Antonio, 1971, *Selections from Prison Notebooks*, London, Lawrence and Wishart
- Gustavsson, Klas, 1998, *Antonio Gramsci*, Artikel ur tidskriften Fronesis, nr 1
- Huntington, Samuel, 1996, *The clash of civilizations and the remaking of world order*, London, The Free Press
- Huntington, Samuel, 1993, *The clash of civilizations*”, Artikel ur tidskriften Foreign Affairs, Vol. 72, nr 3, Sid. 22-50
- Huntington, Samuel, 2006, *Civilisationernas Kamp*, Stockholm, Atlantis
- Karlsson, Ingmar, 2004, *Tro, terror och tolerans*, Stockholm, Wahlström & Widstrand
- Koch, Stefan, 1999, *Höger om!*, Stockholm, Ordfront Förlag
- Lukes, Stephen, 1975, *Power: A radical view*, London, Palgrave Macmillan
- Machiavelli, Niccoló, 1987, *Fursten*, Stockholm, Natur och Kultur
- Mouffe, Chantal (red.), 1979, *Gramsci & Marxist Theory*, London, Routledge & Kegan Paul
- Russett, Bruce/Oneal, John /Cox, Michael, 2000, *Clash of Civilizations, or Realism and Liberalism Dèjá Vu? Some evidence*, Artikel ur tidskriften Journal of Peace Research, volym 37, nr 5
- Said, Edward, 22 oktober 2001, *The Clash of ignorance*, Artikel ur dagstidningen The Nation www.whitehouse.gov/news/releases/2001/09/20010916-2.html, 19/12-06.
- www.wikipedia.org/wiki/Samuel_P._Huntington, 22/24-06.